

Список використаних джерел:

1. Кнодель Л. В. Система підготовки кадрів сфери туризму у Німеччині: [Монографія] / Л. В. Кнодель. – К.: Вид-во ФПУ, 2007. – 183 с.
2. Професійне навчання кваліфікованих робітників у країнах Євросоюзу: навч.-метод. посібник / [Ворначев А. О., Кравець Ю. І.]. – К.: Педагогічна думка, 2012. – 145 с.
3. Саун Л. В. Основні тенденції системи підготовки професійних кадрів у сфері туризму Німеччини / Л. В. Саун. // Наукові записки. – 2000. – № 1. – С. 287–305.
4. Факти про Німеччину [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.tatsachen-ueber-deutschland.de/uk/>.
5. Spottl Georg; Windelband, Lars (2013): Innovations in Vocational Education and Training – a Successful Paradigm Shift within the Dual System in Germany. Bremen: Institut Technik und Bildung, 2013, 34 p.

Єрастова-Михалусь І.Б.

аспірант, викладач,

*Харківський національний економічний університет
імені Семена Кузнеця*

ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ТА ПАРАДИГМИ ФОРМУВАННЯ МІЖКУЛЬТУРНОЇ ТОЛЕРАНТНОСТІ МАЙБУТНІХ МАГІСТРІВ З ЕКОНОМІКИ

Ефективне формування міжкультурної толерантності майбутніх магістрів з економіки можливо за умови проектування цілісної педагогічної системи, при розробці якої необхідно дотримуватися певної наукової парадигми, що є гарантією отримання позитивних результатів педагогічного процесу формування міжкультурної толерантності.

При розробці цілісної системи формування міжкультурної толерантності майбутніх магістрів з економіки вважаємо за доцільне спиратися на знаннєву, культурологічну, гуманістичну й гуманітарну парадигми.

Знаннєва парадигма складає основу професійної освіти, оскільки характеризується орієнтацією на засвоєння нових знань та пошук способів їх здобуття з метою пізнання світу і сутності самої людини. В межах цієї парадигми здійснюється актуалізація основних понять, термінів, визначень, без чого неможливе формування конкретної професійної якості. У рамках даної парадигми головною цінністю є наукові знання людини про навколишній світ, культуру, суспільство і людину, способи діяльності, механізми ефективного спілкування тощо. Її сутність складають теоретичні, методологічні та аксіологічні знання.

Культурологічна парадигма орієнтує освітній процес на висвітлення елементів культури, засобів навчання, поведінки, спілкування. Вона передбачає не тільки ознайомлення та засвоєння норм власної культури та культури представників інших країн але й загальнокультурний, соціальний і моральний розвиток особистості, формування власної культури, необхідної для здійснення професійних взаємовідносин між партнерами по бізнесу.

Використання культурологічної парадигми у навчальному процесі формування міжкультурної толерантності дає змогу реалізувати принцип «діалогу культур», оскільки для формування міжкультурної толерантності та встановлення ділових контактів з представниками інших культур необхідно володіти культурними нормами не тільки своєї країни, але й країни-партнера.

Гуманістична парадигма орієнтує освітній процес на всебічний розвиток цілісної особистості, її інтелектуальної, вольової та емоційної сфер. Особистісні якості магістрантів, їхні інтереси, потреби, цінності мають вирішальне значення в організації педагогічного процесу. На думку Т. Колбіної гуманізація освіти має на меті всебічний розвиток особистості, що означає єдність інтелектуального, загальнокультурного, соціально-морального і професійного аспектів. Головною цінністю гуманістичної парадигми є студент з його інтересами, здібностями й індивідуально-особистісними характеристиками [3, с. 155]. В гуманістичній парадигмі магістрант розглядається як повноправний суб'єкт навчального процесу, взаємодія між викладачем й тим, хто навчається будується на засадах суб'єкт-суб'єктних стосунків.

У центрі гуманітарної парадигми є людина у всій її цілісності, у всьому різноманітті її зв'язків і відносин з навколишнім світом [1, с. 7]. Головною характеристикою гуманітарної парадигми виступає діалогічність. Метою гуманітарної парадигми виступає розвиток того, що становить істинно людську сутність, в її співвіднесеності зі світом цінностей, культури, людських відносин [1, с. 7]. Гуманітарна парадигма означає визнання таких фактів, як цілісний характер педагогічних процесів і явищ, їх обумовленості внутрішніми закономірними причинами саморозвитку, необхідності сприяння розвитку людини.

Для реалізації зазначених вище парадигм як засад організації педагогічного процесу формування міжкультурної толерантності необхідно спиратися на теоретичні основи які б могли їх конкретизувати для певної ситуації. Такою основою у педагогічному процесі формування міжкультурної толерантності є застосування особистісно-орієнтованого, міждисциплінарного та комунікативно-діяльнісного підходів до навчання.

Сутність особистісно-орієнтованого підходу до навчання полягає у використанні сукупності методів, що забезпечує розвиток і саморозвиток особистості майбутнього фахівця, виходячи з його індивідуальних особливостей як суб'єкта пізнання та предметної діяльності [4, с. 55]. Психолого-педагогічні та дидактичні основи особистісно-орієнтованого підходу розроблялися Ш. Амонашвілі, І. Бех, О. Бондаревською, О. Пехотою, С. Подмазіним, В. Серіковим, І. Якиманською та іншими. Головною ідеєю цього підходу є визнання унікальності кожної особистості, що виявляється у фізіологічних характеристиках, здібностях, емоційно-вольовій сфері, поведінці, мовленнєвій діяльності тощо, а також індивідуальність її розвитку та навчання. Відносини між тим, хто навчається та викладачем носять суб'єкт-суб'єктний характер, при цьому викладач має створити такі умови, за яких учень може навчатися, використовуючи власний потенціал та розвиваючись за власним навчальним напрямом.

Рушійними силами розвитку особистості є протиріччя, які їй необхідно долати [3]. Тому навчальну діяльність студентів слід організовувати таким чином, щоб вона була спрямована на усвідомлення ними цих протиріч та пошук шляхів їх подолання. Таким чином, при формуванні міжкультурної толерантності майбутніх магістрів з економіки виникає протиріччя пов'язане з потребою магістрантів в адаптації до умов ведення бізнесу з представниками інших культур та недостатнім рівнем сформованості у них такої професійно значущої особистісної якості, як міжкультурна толерантність. Тому навчальну діяльність магістрантів слід організовувати таким чином, щоб вона була спрямована на усвідомлення ними цих протиріч та пошук шляхів їх подолання. Такий педагогічний процес має ґрунтуватися, перш за все, на передачі знань щодо культурних особливостей інших країн, усвідомленні майбутніми магістрами взаємоповаги та важливості поважного ставлення до культурних традицій партнерів по бізнесу.

Основною тенденцією розвитку гуманітарних наук є інтеграція різних галузей знань. Використання міждисциплінарного підходу, що дозволяє перенос методів дослідження з однієї наукової дисципліни у іншу, сприяє формуванню необхідних вмінь та навичок майбутнього фахівця за допомогою змісту різних гуманітарних і фахових дисциплін. Також даний підхід дозволяє вирішити питання, пов'язане з обмеженою кількістю навчальних часів під час магістерської підготовки, що не дозволяє введення у навчальний план спецкурсу з міжкультурної толерантності. У зв'язку з цим оптимальним шляхом формування міжкультурної толерантності у процесі магістерської підготовки може бути інтеграція змісту дисциплін гуманітарного циклу («Філософія та діалог цивілізацій», «Соціальна відповідальність», «Глобальна економіка» тощо), а також проведення тренінгів, семінарів та ігор, що спрямовані на закріплення та розширення засвоєних знань, умінь та навичок.

Оскільки основною формою активності людини є діяльність, що забезпечує збереження і безперервний розвиток суспільства та є умовою буття людини [2, с. 48], у сучасній педагогічній науці провідним підходом до формування професійних якостей майбутніх фахівців є комунікативно-діяльнісний підхід. Основними принципами даного підходу є: урахування інтересів тих, хто навчається; суб'єкт-суб'єктні стосунки між магістрантами та викладачем; навчання через дію, через подолання труднощів; вільна творча робота та співпраця, що здійснюються на основі комунікативної діяльності.

Під час діяльності людина змінюється, через діяльність формується особистість, компетентність у певній сфері, вона є способом усунення протиріччя між потребами суспільства й окремого індивіда. Результатом будь-якої діяльності, що спрямована на досягнення основної мети, має стати задоволення потреби і усунення протиріч, які виникли. Навчальна діяльність є одним з найважливіших видів діяльності. В процесі її здійснення відбувається навчання, виховання, соціалізація і розвиток майбутніх магістрів з економіки.

Таким чином, застосування особистісно-орієнтованого, міждисциплінарного та комунікативно-діялісного підходів, а також дотримання зазначених наукових парадигм як теоретичної основи формування міжкультурної толерантності майбутніх магістрів з економіки дає

можливість розробити педагогічну систему з відповідним змістовним наповненням її компонентів.

Список використаних джерел:

1. Введение в педагогику толерантности: учеб. пособие для ст-тов пед. ВУЗов / Н. М. Борытко, И. А. Соловцова, А. М. Байбаков; под. ред. Н. М. Борытко. – Волгоград: Изд-во ВГИПК РО, 2006. – 80 с. (Серия «Гуманитарная педагогика». Вып. 9).
2. Каган М. С. Человеческая деятельность (Опыт системного анализа) / М. С. Каган. – М.: Политиздат, 1974. – 328 с.
3. Колбіна Т. В. Формування міжкультурної комунікації майбутніх економістів: теоретико-методологічний аспект: моногр. / Т. В. Колбіна. – Х.: ВД Інжек, 2008. – 392 с.
4. Хуторской А. В. Современная дидактика: учеб. для ВУЗов / А. В. Хуторской. – СПб.: Питер, 2001. – 544 с. (Серия «Учебник нового века»).

Зельман Л.Н.

аспірант,

Львівський науково-практичний центр

Інституту професійно-технічної освіти

Національної академії педагогічних наук України

РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ В НЕЗАЛЕЖНІЙ УКРАЇНІ

Важливою умовою успішного розвитку професійно-технічної освіти є розвиток економіки, однак професійна освіта також може позитивно впливати на стан економіки, готуючи висококваліфікованих робітників, які спроможні вирішувати професійні проблеми на високому рівні.

Проблеми розвитку системи професійно-технічної освіти України відображені в працях С. Я. Батишева, Г. П. Васяновича, С. М. Вдович, Р. С. Гуревича, О. М. Коханка, І. Л. Лікарчука, Н. Г. Ничкало, В. О. Радкевич та інших.

І. Л. Лікарчук визначив сутність поняття «система підготовки робітничих кадрів», яке, як вважає вчений, включає три складові:

- систему освітніх програм і державних освітніх стандартів для підготовки кваліфікованих робітників;

- мережу освітньо-виховних закладів різних типів, де реалізуються освітні програми;

- систему органів управління підготовкою робітничих кадрів та підпорядковані їм установи і підприємства [2, с. 12].

У 90-х рр. ХХ ст. відбулася модернізація й оптимізація ПТНЗ, здійснювалася орієнтація на потреби суспільства та ринку праці, що вимагало якісно підготовленого висококваліфікованого робітника. «Одна з основних цілей підготовки кваліфікованих фахівців – формування їх професійної компетентності, яка включає систему знань, умінь, навичок і здібностей, що дозволяють фахівцям кваліфіковано орієнтуватися у сфері професійної